

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm

Vår referens

Dnr

2016-02-05

Ulrica Dyrke

U2015/04800/GV

Remissyttrande – Ökad insyn i fristående skolor (SOU 2015:82)

Företagarna har givits möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande och vill lämna följande kommentarer.

Utredningen föreslår att det i offentlighets- och sekretesslagen (OSL) ska införas en ny bestämmelse med innebörd att vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen (TF) om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter i tillämpliga delar även ska gälla handlingar hos huvudmän för fristående skolor. Samtliga huvudmän för fristående skolor föreslås omfattas av reformen och handlingsoffentligheten ska omfatta all verksamhet som bedrivs. Huvudmännen ska jämföras med myndigheter vid tillämpningen av OSL. Utredningen föreslår vidare att anställda och uppdragstagare i de fristående skolorna ska omfattas av meddelarskydd. Syftet med att införa handlingsoffentlighet i fristående skolor är att öka insynen bl.a. i fråga om ekonomisk redovisning.

Företagarna anser att det är angeläget att skolsektorn präglas av öppenhet och transparens. Elever, föräldrar, allmänhet och media har ett berättigat intresse av att få insyn i de allmänt finansierade skolverksamheterna.

Företagarna kan konstatera att det redan idag finns goda möjligheter till sådan insyn. Skolinspektionen granskar regelbundet all skolverksamhet, för att tillse att lagar, regler och läroplaner efterlevs. De fristående skolenheterna får varje år besök av Skolinspektionen. Detta kan jämföras med de kommunala skolorna där motsvarande besök endast görs vart tredje år. De fristående huvudmännens ekonomiska förhållanden omfattas av Skolinspektionens granskning. Vidare har en kommun rätt till insyn i en fristående skolas verksamhet, i syfte att fullgöra sina skyldigheter enligt skollagen och tillgodose allmänhetens behov av insyn. För aktiebolag, vilket är den vanligaste associationformen bland fristående huvudmän, gäller därutöver aktiebolagslagens regler vilket skapar transparens i fråga om den ekonomiska redovisningen. Utöver detta

genomförs olika former av enkäter angående upplevd kvalitet i verksamheterna, vilket är av betydelse för elevers möjlighet att göra genomtänkta skolval. Allt detta ger sammantaget god insyn och informationsmöjligheter för elever, föräldrar och media.

Utredningen lägger förslag om att utöver den redan befintliga insynen införa offentlighetsprincipen för alla fristående skolor. Detta är en mycket långtgående reform som har begränsade vinster i förhållande till den öppenhet som redan råder. Förslaget riskerar framför allt leda till betydande negativa effekter i form av ökade kostnader och administrativ och krånglig hantering för friskolorna - i synnerhet de småskaliga friskolorna.

Offentlighetsprincipen är en central del i den svenska rättsordningen och ställer krav på omsorgsfull hantering av handlingar som finns hos statliga och kommunala verksamheter. Att utsträcka offentlighetsprincipen även till privata företag kan möta stora praktiska utmaningar, inte minst för de många småskaliga aktörerna. En sådan ordning kommer att kräva diarieföring, arkivering och gallring av dokument samt sekretessprövning vid begäran om att dokument ska utlämnas. Det kommer behövas investeringar i såväl personal som datasystem för denna hantering, vilket kommer bli mycket kännbart särskilt för småskaliga aktörer. Tilläggas kan att sekretessprövning ofta kan vara komplicerad att genomföra.

Som utredningen konstaterar är de flesta aktörer i skelsektorn små: Två av tre huvudmän driver endast en skola (s. 66). Utredningen uppger (s. 133) att ca 600 sådana skolor kommer att beröras av förslaget. Företagarna befarar påtagliga administrativa utmaningar och kostnader för de småskaliga skolföretagen till följd av förslaget. De små huvudmännen kommer, i motsats till större aktörer inom skelsektorn, inte ha tillgång till några centrala resurser att använda vid den praktiska hanteringen som krävs för att tillämpa TF och OSL. Företagarna anser att utredningen i sin konsekvensanalys alltför lättvindigt behandlar de negativa effekterna för små huvudmäns arbetsförutsättningar.

Det kan konstateras att Kommunallagsutredningen i sitt delbetänkande "*Privata utförare – kontroll och insyn*" (SOU 2013:53) redan har analyserat frågan om att utvidga offentlighetsprincipen även till privata företag - och funnit att detta inte är möjligt. Utredningen konstaterade kraftigt ökad administrativ börda för de privata aktörerna. Utredningen fann bl.a. att det inte alltid är enkelt för erfarna kommunala tjänstemän och förtroendevalda, som ändå torde vara väl bekanta med regelverket, att tillämpa offentlighetsprincipen. Hos privata utförare finns normalt sett ingen större kunskap och erfarenhet inom detta område, enligt Kommunallagsutredningen, som inte heller fann det rimligt eller realistiskt att anställda hos privata utförare skulle behöva genomgå särskild utbildning i dessa frågor.

Utöver detta kan det nu aktuella förslaget att införa handlingsoffentlighet på huvudmannanivå medföra att små aktörer drabbas konkurrensmässigt. Detta anförts även av utredningen själv (s. 137). Anledningen till dessa effekter är att en del större aktörer inte har sin ekonomiska redovisning på huvudmannanivå, utan på ägarnivå. Offentlighetsprincipen kommer därmed inte att omfatta sådana större aktörer, vilket medför att det blir en konkurrensmässig skevhet i det föreslagna systemet.

Utredningens förslag att anställda och uppdragstagare i de fristående skolorna ska omfattas av meddelarskydd kan få långtgående konsekvenser för de fristående skolföretagen. Principiellt betydelsefulla effekter är begränsad avtalsfrihet, påverkan på de anställdas lojalitetsplikt gentemot sin arbetsgivare samt urholkat skydd för företagshemligheter. Företagarna noterar att regeringen har tillsatt en ny utredning om ett stärkt meddelarskydd för privatanställda i verksamhet som är helt eller delvis

offentligt finansierad (Ju 2016:01). Företagarna vill understryka den problematik som finns med att införa meddelarskydd i fristående skolor och utgår från att resultatet av den nya utredningen inväntas.

Mot denna samlade bakgrund avstyrker Företagarna utredningens förslag om att införa offentlighetsprincipen för alla fristående skolor.

Företagarna

Patrik Nilsson

Chef Analys & Opinion

Ulrica Dyrke

Konkurrensexpert